

Ks. Norbert Mendecki

KRONIKA ARCHEOLOGICZNA: SREBRNY CIELEC Z ASKALON

W końcowej fazie wykopalisk archeologicznych w r. 1990 w Askalon znaleziono srebrną statuetkę cielca symbolizującego bożka Baala¹. Cielec ów znajdował się w ceramicznej obudowie, w stylu świątyni. Ten domek — świątynka musiał być umieszczony na krótko przed zburzeniem portu morskiego ok. r. 1550 przed n. Chr. w mało znaczącym pomieszczeniu świątynnym; inne przedmioty ceramiczne tam znalezione wskazują na lata 1600—1550 (środkowy okres brązu = MB II C).

Miasto Askalon wznosiło się wysoko ponad poziomem morza. Wysokie warowne mury miasta wywierały niewątpliwie wielkie wrażenie na handlarzach zbliżających się do portu drogą morską. Po przybyciu do portu musieli wędrować w górę ok. 100 metrów do miasta, by w „świątyni srebrnego cielca”, znajdującego się po prawej stronie drogi, złożyć ofiarę.

Figura cielca zachowała się prawie w nienaruszonym stanie, za wyjątkiem jednego rogu i prawej przedniej nogi (oddzielonej od korpusu). Pomimo małych rozmiarów: 11 cm długości i 10,5 cm wysokości, figura ta waży aż 400 gramów. Jest ona wspaniałym świadectwem wysoko rozwiniętej kanaanejskiej techniki obróbki metalu.

Przy bliższej obserwacji tejsze figury nasuwają się od razu myśli o biblijnym „złotym cielcu” z Wj 32,3n. Figurka przedstawia młode zwierzę posiadające już rogi. Korpus cielca jest z brązu (2—5% cynku, reszta miedź) i świadczy o jednolitym odlewie, za wyjątkiem przedniej prawej i tylnej nogi, które zostały sporządzone oddzielnie i doprawione do korpusu. Przy kopytach znajdują się kołki, dzięki którym statua przytwierdzona była do postumentu albo do jakiejś platformy, której nie znaleziono. Rogi, uszy i ogon zostały sporządzone z miedzi (obróbka ręczna z użyciem młota) i przytwierdzone do korpusu zwierzęcego, który z kolei pokryto grubą warstwą szczerzego srebra. Podobnie miała się rzecz z szyją, głową, ogonem i nogami. Świadczą o tym rowki na ciele i szyi wypełnione srebrem.

Srebrny cielec z Askalon jest tylko jednym ze świadectw kwitnącej szczytowej kanaanejskiej kultury średniego brązu. Askalon było jednym z najbogatszych miast portowych Morza Śródziemnego w pierwszej połowie drugiego tysiąclecia przed Chr. Wały ochronne w formie łuku otaczały miasto na przestrzeni dwóch kilometrów. Askalon posiadał powierzchnię 60 ha i liczył ok. 15.000 mieszkańców. Miasto zostało zburzone przez Egipcjan ok. r. 1550 przed n. Chr.

Srebrny cielec przedstawia boga El albo Baala, stojącego na czele panteonu kanaanejskiego. Fakt ten można zapewne wiązać z późniejszymi danymi Biblii o złotym lub srebrnym cielcu jako kultach konkurencyjnych dla Jahwe. Izraelici byli pod przemożnym wpływem kultury kanaanejskiej przed r. 1200 przed Chr., mimo różnic religijnych w stosunku do państw ościennych. Przy podziale na państwo północne i południowe ok. r. 925 przed Chr., Jeroboam, pierwszy król Izraela (państwo północne) wznosił złote cielce w świątyniach Dan i Betel. Owe cielce były obrazami Boga Jahwe. W późniejszym okresie potępiłi Ozeasz i kapłani jerozolimscy owe bożki: „Gdy Efraim przemawiał, panował przestрах. Wiele on znaczył w Izraelu, lecz przez Baala zgrzeszył i zginął. A teraz grzeszą dalej: odlewają ze srebra posągi — bożków, według swego pomysłu, to wszystko robota rzemieślników. Mówią: 'Należy im składać ofiary', i ludzie całują cielce” (Oz 13,1-2).

Wiedeń

KS. NORBERT MENDECKI

¹ Zob. L. Stager, *Silbernes Kalb in Aschkelon entdeckt*, BiKi 46 (1991) 127—129; jest to tłumaczenie artykułu z: „Le Monde de la Bible” 70 (1991) 50—52.